

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Валерия Кардашевска върху дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство, научна специалност Куклен театър на дисертационния труд:

ВЛИЯНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА КУКЛЕНА ШКОЛА ЗА РАЗВИТИЕТО НА КУКЛЕНИЯ ТЕАТЪР В БАЛКАНСКИТЕ СТРАНИ,

на Мариан Александров Рангелов

Научен ръководител проф. Боньо Лунгов

Рецензията е изготвена съгласно заповед на Ректора на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ и решение на първото заседание на научното жури на 21.03.2023 г. . За целта са ми предоставени съответните материали, в т. ч. дисертационният труд, автореферат, CV на докторанта, публикации на докторанта и справка на научните приноси. Всички те поотделно и в съвкупност отговарят напълно на законовите изисквания и текущата практика.

1. Данни за докторанта

Докторантът Мариан Рангелов завършва висшето си образование в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ – „Актьорство за куклен театър“ с художествен ръководител проф. Боньо Лунгов с професионална квалификация бакалавър, професионален актьор. Две години по-късно надгражда своето образование в – образователно-квалификационна степен магистър, специалност „Театрална режисура“ с ръководител д-р Николай Ламбрев в Югозападен университет „Неофит Рилски“ с представлението „Приказки за Хитър Петър“. Веднага след дипломирането си в НАТФИЗ е поканен като Актьор в Столичен куклен театър от 2017 г.

където работи и до днес. Представленията в които участва са десетки. Освен професионалния ангажимент към трупата на Столичен куклен театър докторантът проявява интерес и работи много успешно като асистент-преподавател в класа на професор Боньо Лунгов и асистент-преподавател в класа на професор Константин Каракостов.

Участието му в двугодишен международен петстранен проект по програма Еразъм+ (Португалия, България, Великобритания, Италия и Унгария) като представител на България – НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ доказват амбицията и желанието на докторанта да се развива и обменя професионален опит. Изводът е, че докторантът вече е натрупал професионален опит и целенасочено работи и в посока на педагогическа практика.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в научен стил с обем от 192 страници и включва: въведение, три глави, отделно обособена част - Окончателна проверка на хипотезите и заключение. Следват приложенията и библиографската справка. Специално място е отделено на Интервюта с български творци, дали своя принос за развитието на кукления театър в Балканските страни. Приложенията в труда имат впечатляващ обем, което показва задълбочената и сериозна изследователска работа извършена в процеса на работа върху дисертационния труд. Включването на снимки и в самото тяло на дисертационния труд са изключително добре подбрана визуална аргументация в подкрепа на тезите и изводите, които прави докторанта.

Във **Въведението** докторантът прави необходимото рамкиране на теоретичното поле в което ще бъде разположена научната разработка. Обосновава се необходимостта от разработването на дисертацията и представянето на темата. Самото въведение има своя вътрешна структура, която допълнително внася прегледност, дава много добра ориентация и доказва способността на кандидата за систематизиране и аналитичност в научния подход. Обособени са следните части: Актуалност и значимост на темата, Обект и предмет на дисертационното изследване, Цел на изследването, Задачи на изследването, Работни хипотези, Методи на изследване, Ограничения на анализа. Целта е дефинирана като: да се проследи и анализира, как е повлияла българската куклена школа върху развитието на Кукления театър на Балканите. Предметът на изследването е начинът, по който се развива

кукления театър в балканските страни. Обект на изследването е влиянието на българската куклена школа върху развитието на кукления театър на Балканите. Задачите на изследването са много конкретни и добре формулирани.

Работните хипотези естествено произтичат от целта и задачите и се доказват в главите чрез методите на изследване, наблюдение, анализ, систематизиране на архивен доказателствен материал и интервюта.

Предвид обемността на засегнатите теми и потенциално разрастващите сфери на влияние върху тезата, съвсем естествено се налага ограничаване на анализа с цел ясно очертаване на работното поле.

В **Първа глава** поетапно се разглеждат видовете системи кукли, специфични особености, анимация и трансформация, като акцент се поставя върху тези които са използвани от български режисьори при реализация на спектакли в Балканските страни. Тук впечатление прави както богатия снимков материал, така и акцента който се поставя не само върху режисьорите и видовете кукли, но и сценографите за куклен театър, които участват в изработването на куклите и предават своя опит в страните, в които се поставят спектаклите.

Във **Втора глава** най-силно впечатление прави сериозното изследване и събиране на точен списък на спектаклите. Професионално отношение и прецизност в изследователския подход откриваме и в коректното цитиране на всички членове на екипите, които са работили при създаване на спектаклите – режисьори, сценографи, композитори и др.

Специално внимание е отделено на получените награди, което говори за високите резултати и постижения в театри и трупни, в които по думите на повечето български режисьори, се е налагало едновременно да работят и да обучават актьорите.

В третата част от тази втора глава са поместени специално направените интервюта с български куклени режисьори работили в Балканските страни.

Тук на първо място бих изразила удоволствието си от така подобрения изследователски подход – лични интервюта. Смятам, че това е една много добра и достоверна техника за събиране на информация, която по-късно, при допълване с фактологически справки се превръща в една изключително добра база за изследване и анализ на резултатите.

В този смисъл напълно подкрепям усилията, които е положил докторанта в провеждането и предразполагането на всеки един от творците, с които се е срещал и работил, при реализацията на интервютата. В тях могат да се открият изключително любопитни факти, не само за процеса на работа по реализацията на самите спектакли, но и моменти свързани с разкриване на педагогическите похвати в обучението по куклено актьорско майсторство в школата създадена в катедрата на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

Трета глава - веднага искам да поздравя докторанта за това, че още в самото начало много прецизно фокусира своето внимание върху полето, което представлява интерес и засяга конкретно темата на научната разработка. Без да се разпилява в излишни и ненужни многословия в темата фолклор, която е изключително обширна и много бързо навлиза в същината на разглежданите българската следа в развитието на Блуканския куклен театър. Като самия докторант отбелязва: „Фолклорът е една от най-благодатните теми за сътрудничество между куклените творци в Балканските държави.“ Стр. 115. Той поетапно се спира на взаимните влияния, който безспорно се появяват и работят и в двете посоки и от страна на гостуващите екипи към домаките, и от страна на домакините към гостуващите екипи. Продължава да навлиза в дълбочина в процесите и в трета част на тази глава разглежда създаването на кукли от предмети на бита и фолклорни материали на Балканските страни.

Следва също много интересна част с информация за създадените спектакли под влияние на българската куклена школа, като докторанта не само събира и архивира информацията, а разглежда тези спектакли като начин за съхранение на фолклора на отделните страни. За това четем и в цитиранта рецензия на стр. 121 за „Македонска приказка“ Боньо Лунгов – автор и постановка, Майя Енчева – режисьор, написана от Иван Ивановски, критик и журналист „Представлението, което има колажен характер, ни открива тайнствените прелести на всичко това, което ни е оставил в наследство народния гений и което продължава да живее, чрез изворните песни и хорà, чрез чудесните цветове и трепети във везаните ризи, в носиите, чрез богатия етнографски материал. Как всички тези вълшебни неща, в които се е съхранявал духа на нашия народ, да добият съответната сценична форма, да оживеят, да се трансформират в сценичен знак?...- и самият автор на статията оговаря - И само един майстор от величината на Боньо Лунгов, гост от България, иначе

професор в куклената катедра на Софийската театрална академия, с когото се свързват най-впечатляващите постановки на Скопския театър за деца и младинци, е надарен да внесе толкова много поезия, да даде „душа“ на разнообразните и обикновени предмети (котлета, метли, тъкани народни носии, инструменти и др.).“

Не на последно място по важност е разгледана темата за: Популяризиране на народната музика, песни и танци чрез куклени спектакли, създадени на базата на автентичния фолклор на Балканските страни. И тук напълно защитена е хипотезата, че: „Задължително условие е постановъчният екип предварително да се е запознал със самобитното и характерно за всяка Балканска държава народно творчество. Това изисква дълъг подготвителен период. Изследователският подход на творческия екип работи двупосочно. От една страна обогатява знанията на артистите, а от друга – културата на постановъчния екип.“ Стр. 125.

Разбира се с най-голяма тежест е тази част, в която се извършва **Окончателна проверка на хипотезите**. А те са определени от самия докторант така:

1. Развитие на кукления театър в Балканските страни под въздействието на българската куклена школа, един от най-интересните в семейството на изкуствата, който има свой собствен живот
2. Влияние на българската куклена школа за обучение на артисти в професионални куклени театри в Балканските страни от български педагози.
3. Влияние на българската куклена школа за съхраняване традициите във фолклора на Балканските страни чрез импровизирани кукли от автентични фолклорни материали.

На базата на изложения доказателствен материал, конкретните интервюта направени за целите на научния труд, научната аргументация и факти по безспорен начин доказват и трите хипотези.

Богатият набор от приложения в края на научния труд ни доказват още веднъж колко отговорно и прецизно се е оптнесъл докторанта към темата, както и са доказателство за усвоени сериозни умения и норми в научната стилистика.

3. Публикации и приноси

Публикациите и приносите са надлежно представени от докторанта.

Като изключително важно и представляващ допълнителен принос отчитам създаването на професионална терминология на съответния език. Данни за това има в интервюто с проф. Сл. Маленов, проф. К. Каракостов, С. Сънински и др. Това би могло да се допълни към втората точка от приностите.

4. Бележки и препоръки

Към изразената препоръка за включване в приносите на още един елемент бих отбелязала неравномерното разпределение на материала в отделните части. Така например първа глава остава по-кратка и съответно втора глава натежава с включените в нея интервюта. Би могло интервютата да се изведат самостоятелно, а във втора глава да се включи обобщение и анализ на информацията от тях. На места прецизното изброяване на спектаклите, снимковия материал и цитатите от различни източници за съжаление замъгляват или изцяло заместват позицията и гледната точка на докторанта. В този смисъл би могло да се допълни с кратки обобщения както на събраната информация от интервютата, така и на реализираните и наградени спектакли.

5. Заключение и изводи:

От представения научен труд може да се направи извода, че научните познания и подготовката на докторанта Мариан Рангелов са на нужното ниво. Докторантът притежава умения да формулира задачи и да ги реализира успешно. От разработените теми, поставени задачи и доказани хипотези може да се заключи, че умее да събира и селектира нужната информация, да се фокусира върху научното поле, както и да се аргументира, прави изводи, използва научните познания. Познава спецификата на материята и борави свободно с

терминологичния инструментариум. И както самият докторант подчертава: Съществен принос на това научно изследване е, че то може да бъде продължено от творци в България и на Балканите, които се занимават с куклено изкуство.

В заключение може да се обобщи, че работата „Влиянието на българската куклена школа за развитието на кукления театър на Балканите“ на Мариан Рангелов е успешна и предлагам на членовете на уважаемото жури да присъдят ОНС доктор.

Дата: 13.05.2023

Подпис: доц. д-р В. Кардашевска